

מדוע סדר נשים נפתח במסכת יבמות?

א"ט' (א"ק כ"א ע"ב)

זלע המות. כדי לסיים בדבר הטוב משום דמועד קטן הוא סוף סדר מועד ומה"ט מתרץ הרב רבי יעקב מאורלייני"ט הא לא התחיל סדר נשים ב"ט נשים א"ע"ג להתחיל בפורענותא לא מתחיל כדאמרינן ז"ש נוחלין (ב"ב דף קח.). ותירץ לסומכין פורענות דמועד קטן אלל פורענות דיבמות דסמכין פורענותא לפורענותא ונחמתא לנחמתא:

אוסטא ישינא (יבמות ב"א ע"ג ע"ה ע"ה)

יש מקשים אמאי מתחיל סדר נשים ביבמות דהא אתחולי פורענותא לא מתחלינן ואדרבה היה לנו להתחיל קדושין וכתובות וגיטין ואח"כ יבמות. ונראה משום דכתיב והיה אמונת עתך חוסן ישועות ואמרו עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים וא"כ סדר נשים הוא בטר סדר מועד דמסיים במסכת מועד קטן דהוי פורענותא לכך התחיל סדר נשים במסכת יבמות ומסמך פורענותא לפורענותא כדאמרינן פרק השותפין דמסמך מלכים דסופיה פורענות לירמיה דכוליה פורענות. אי נמי מפרש תחלה איזו אשה אסורה ואיזו אשה מותרת והדר מפרש כולהו מילי דנשים. ועוד י"ל משום דהיא מצוה ראשונה שאירעה בנשים כדכתיב בתמר בא אל אשת אחיך ויבם אותה.

נ"ב"ט (הקדמה ל"פיה"ט)

אח"כ נתעסק בחלוקת הדברים בסדר נשים, והתחיל ביבמות, והטעם שהביאו להתחיל ביבמות ולא בכתובות כפי שמחייב ההגיון להקדימה, לפי שהנשואין תלויים ברצון האדם, ואין לבית דין לכופף את האדם להתחתן, אבל היבום כופים עליו ואומרים לו או חלוץ או יבם, ונכון יותר להתחיל בדבר ההכרחי, לפיכך התחיל ביבמות. ואחריה כתובות.

א"ט' (פ"ג ע"ב ע"ג ע"ה)

ואע"ג דאמר רב הונא בפ"ק דקדושין דף כ"ט בן כ' ולא נשא כל ימיו בהרהור עבירה וכן תנא דבי ר"י עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו לא משמע ליה להרמב"ם שמפני כן יכפוהו הבי"ד דא"כ ה"ל למתני בהדיא כופין אותו וכן בפט"ו מהלי אישות שהעתיק דברים אלו לא ביאר בהם שיכופו אותו. אבל הרא"ש בספ"ו דיבמות כתב שהיה נכון ברווק שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה כמו שאר מצות עשה שמכין אותו עד שתצא נפשו ע"כ ואפשר לי לומר כיון דתניא התם בקדושין לעיל מהך ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ומצינו בפ"ו דיבמות דף ס"ג בבן עזאי שחשקה נפשו בתורה ולא נשא כל ימיו. ונמצא דלא פסיקא כפייה זו. דדילמא חשקה נפשו בתורה כבן עזאי.

א"ט' (פ"ג ע"ב ע"ג ע"ה)

ועוד נראה לי טעם שהקדים מסכת יבמות לפי שבה נתפרשו האסורים לבא בקהל וזה ראוי להקדים לדיני אישות [ולו נראה לתת עוד טעם טוב. שהקדים מסכת יבמות לפי שהיבום לקיים שתי מצות. אחת היא להקים זרע לאחיו. ואחת לקיים מצות פריה ורביה ומקרא מלא טובים השנים מן האחד. כנ"ל וק"ל]:

הרב ראובן מרגליות (יסוד המשנה ועריכתה, עמ' כ-כג)

אולם המתבונן ימצא בכל סדר משנה סדר מלאכותי, כי מה דאפשי מפרש ברישא (נדרים ב' ע"ב), שהקדים רבי בכל סדר המסכתות הכוללות פרקים יותר לפני המסכתות הקטנות. ועל יסוד זה נבין אשר סידר איזה מסכת באחרונה בעוד אשר בהגיון לה משפט הקדימה על המסודרת לפניה, כאשר סידר ראש השנה אחרי יומא וסוכה שתמה על זה השואל את רב שרירא גאון, וכן קדושין אחרי גטין וכאלו שנדחק בהם רבינו הגדול הר"מ ז"ל....

כן תתקיים ההנחה הזאת מבלי יוצא מן הכלל בסדר נשים. שבראשו יבמות כוללת ט"ו פרק, אחרי כתובות י"ג פרק, אחרי נדרים י"א פרק, אחרי נזיר ט' פרקים, אחרי סוטה ט' פרקים, אחרי גטין ט' פרקים, ובסופו קדושין ד' פרקים.

[וראה שם בהמשך דבריו באריכות כיצד כלל זה קיים אף בשאר הסדרים]